

Gintarė Kaluškevičiūtė-Dubakienė

Olandiškosios bangos gėlynai

Žymus olandų sodų kūrėjas Pietas Oudolfas yra sakęs, kad augalas ir miręs yra gražus. Natūralistiniuose, arba olandiškosios bangos, gėlynuose karaliauja ilgaamžės daugiametės gėlės ir dekoratyvūs varpiniai augalai. Rudenį nužydėję ir tapę mažiau puošnūs, jie nenuopjaunami iki žemės paviršiaus – visa augmenija, kaip ir gamtoje, paliekama žiemoti. Augalai išvaizdūs ir žiemą: jie originaliai atrodo apšerkšniję, apsnigti ar tiesiog glostomi, kedenami vėjo. Nudžiūvusios lapijos, tankių skrotelių ir stiebų patalai žiemai uždengia požeminę augalų dalį ir gelbsti per šalčius. Į mūsų skaitytojų klausimus, kaip kurti olandiškosios bangos gėlyną, kokius augalus rinktis, kaip išryškinti tokio gėlyno stilių, atsako ir supažindina su Europos kraštovaizdžio dizainerių kūriniais kraštovaizdžio dizainerė **Gintarė Kaluškevičiūtė-Dubakienė**.

Kuo įdomus olandiškosios bangos gėlynas?

Olandiškosios bangos gėlyno priežiūra reikalauja daugiau darbo tik pirmus dvejus metus: reikia ravėti, kad neįsigalėtų piktžolės. Trečiais ir vėlesniais metais augalai išsiplėčia, užima vis didesnę plotą ir sudaro bendrą ekosistemą, tada jie patys natūraliai nustelbia piktžoles. Kai želdynas brandus, reikia tik koreguoti jį.

Anksti pavasarį, dar prieš prasidedant augalų vegetacijai, nudžiūvę stiebai, žiedynai ir lapai nukerpami, surenkami ir lengvai susmulkinami – niekur jų nereikia išvežti, juk tai pats geriausias mulčias jūsų gėlynui. Mulčiuota dirva ne taip greitai išdžiūsta, ji tampa puri, patrešta, laidi orui bei drėgmei, ir piktžolės neauga. Mulčiuotoje dirvoje padaugėja sliekų, kurie pagreitina mineralizacijos procesą. Trumpai tariant, kas duota gamtos – vėl sugrįžta atgalios, ir tas ciklas kasmet kartojasi.

Kaip atrodo natūralistinis gėlynas po 20 metų?

Lietuvos sodų kūrėjai ir gėlininkai pernai Olandijoje aplankė profesionalų sukurtus olandiškosios bangos sodus, susipažino su tokio tipo kūrinių ir privačiose sodybose. Visiems didelį įspūdį paliko prieš 20 metų Pieto Oudolfo suprojektuotas 3800 kv. m *Tuin aan het Weeltje* sodas. Labai įdomu pažvelgti, kaip toks sodas atrodo po daugelio metų. Ką dizaineris suprojektavo, kaip visa tai įgyvendino ir kaip tai atrodo bėgant laikui, nekeičiant sumanymo ir nepapildant naujais augalais. Smalsu, kaip tas kūrinys keičiasi. Iš tiesų joks sodas niekada nėra baigtas kūrinys – jis gyvena, vystosi, tai gyva ekosistema. Po kurio laiko kai kurie augalai labiau išryškėja, kiti tampa mažiau pastebimi. Bendras vaizdas labai priklauso nuo pasirinktų augalų, dirvožemio tipo, klimatinų sąlygų, taip pat ir nuo priežiūros.

Toks gėlynas yra labai dinamiškas: pavasarį, vasarą ir rudenį jis kelis kartus pasikeičia, dovanodamas naujus spalvų ir formų derinius.

Kuo ši kraštovaizdžio dizaino kryptis paklausi?

Pastaruosiu metu populiarėja ilgaamžio, natūralaus, tvaraus želdyno tendencija, kai augalai suteikia prieglobstį paukščiams, bitėms bei kitiems naudingiems vabzdžiams. Antžeminė augalų dalis nesunaikinama, nenupjaunama, kad lengviau peržiemotų vabzdžiai, lankytųsi paukščiai.

Šis kraštovaizdžio dizaino stilius Olandijoje atsirado ne atsitiktinai. Žmonės pasiilgo natūralios gamtos, nes šioje šalyje žemė atkovota iš jūros ir vaizdai monotoniški: plyti lygumos, išraižytos vandens kanalų, o natūralių miškų beveik nėra. Tad olandai, pasitelkę išmonę, pradėjo kurti natūralios gamtos motyvais alsuojančius sodus. Jie labai vertina natūralumą, savo gėlynų gali ir neravėti, tad čia gali atsirasti ir ►

asiūklių ar kitų augalų. Apie 10–15 proc. tokio želdyno sudaro struktūriniai augalai, tokie kaip kernerai, soros, miskantai, veronikūnai, liatriai arba dekoratyvūs krūmai. Kiti – skirtingu sezono metu žydintys augalai, pavyzdžiui, rudeniniai astrai, vienadienės lelijos, irisai, šalavijai, rykštenės ar saulainės sudaro 25–40 proc. viso želdyno. Likusieji – tai papildantys ir atviro grunto plotus dengiantys augalai: snapučiai, tiarelės, alūnės, valštenijos, sinavada, įvairūs varpiniai, svogūniniai augalai. Tai toli gražu ne išsamus augalų derinių sąrašas, o tik keletas pavyzdžių.

Olandijoje lietuviai susipažino su profesionalų ir mėgėjų sukurtais sodais. Įdomu, kad šioje srityje mėgėjai, kurdami savo sodą, skiria labai daug laiko ir žinių, keliauja į kitas šalis, mokosi. Jų sukurti želdynai yra saviti, atrodo ne blogiau nei profesionalų ir įdomumu bei verte nenusileidžia dizainerių kūriniams.

Išskirtinis „Jokūbo sodas“ tiesiog švyti, mat šeimininkas Jaap'as de Vries'as, teatre dirbęs apšvietėju, derindamas spalvas išryškino sodo šviesos niuansus. Savo sodo charakterį jis sukūrė profesionaliai panaudojęs geltonos spalvos atspalvius. Iš tiesų ši spalva tarp augalų dažniausiai dominuoja vasaros pabaigoje lyg paleidžianti šiltąjį sezoną, o kartu sužadina jų energiją, dovanodama vasaros pratęsimą. Todėl olandiškuose gėlynuose geltona ganėtinai dažna.

Kaip atsirado olandiškoji banga?

Pats olandiškosios bangos, arba natūralistinio želdinimo, stilius susiformavo Vokietijoje, tik vėliau pasiekė Olandiją. Jos kūrėjas ir pradininkas – vokiečių botanikas, selekcininkas, filosofas ir rašytojas Karlas Foersteris (1874–1970), želdynuose pradėjęs sodinti ir varpinius augalus. Be lengvo šių augalų ažiūro sodas nėra toks gyvas. Dabar gausu poetinių varpinių žolynų palyginimų: *žolės – Žemės Motinos*

plaukai, šerkšnas ant žolių – Mocarto muzika sode; žolės savo žavesiu, skaidrumu, lengvumu sujungia skirtingas struktūras ir tekstūras sode, šaltis ir sniegas žiemą įkvepia joms naują gyvenimą. Šios mintys, tapusios kone sodininkų tautosaka, labai artimos ir suprantamos sodų kūrėjams ir po 100 metų.

Ar sodybos erdvės naudojamos skirtingoms nuotaikoms sukurti?

Olandijoje 0,5–3 ha privačiose sodybose paliekama erdvė, kur sukuriama natūralistinis želdynas, šis susilieja su natūralia gamta. Tai gali būti laisvos formos poilsio vieta. Sode kuriamos skirtingos erdvės: viena suteikia energijos ir poilsio, kita vieta tinka meditacijai. Su pasirinktomis augalų proporcijomis ir jų įvairove galima turėti sodo dalį, atspindinčią gyvenamos erdvės tęsinį, tai kiekvieno pasirinkimas. Sodo erdvės gali labai skirtis pagal žmogaus charakterį, gyvenimo būdą.

O kaip yra Lietuvoje?

Dabar Lietuvos miestų ir gyvenviečių gėlynuose pirmu smuiku, kaip jau daugelį metų, groja vienmečiai augalai, kasmet sodinami vis iš naujo. Galbūt tai kai kuriems augintojams ir atsiperka. Tačiau kokia nauda iš tokių gėlynų rudenį, kai po šalnų jie praranda grožį?

Natūraliais daugiamečių gėlių ir varpinių augalų želdynais Lietuvoje išsiskiria Kretingos miestas, kur sukomponuoti olandiškosios bangos gėlynai džiugina gyventojus jau daugybę metų, jie gyvuos dar ilgai. Tokių gėlynų priežiūra nesudėtinga, o kintantį vaizdą galima stebėti visus metus.

Viešajam sektoriui daug vietos palikta pasireikšti su naujais įdomiais projektais. Visuomenė turi išaugti: juk yra ir kitokių augalų, ne tik vienmetės gėlės. ■

**Parengė Rūta Antanaitienė
Gintarės Kaluškevičiūtės-Dubakienės
ir Edvino Misiukevičiaus nuotraukos**

Kaip mus rasti:
Vilnius, nuo Liepkalnio g. „Maximos“
važiuoti Lydos kryptimi 6,5 km.
Ūkis prie pat Lydos plento.

Sigitos tel. 8 610 01 704

AUGINAME IR PARDUODAME **vienmetes lauko gėles**

Našlaitės, pelargonijos,
begonijos, surfinijos, viržiai,
sprigės, chrizantemos
ir kitos vienmetės lauko gėlės